

16 UITZ BÉLA (1887-1972)

OLVASÓ NŐ, 1918-1919

Olaj, vászon, 101x74,5 cm
Jelezve balra fent: Uitz B.

Kikiáltási ár: 14 000 000 Ft / 51 852 EUR

Uitz Béla: Ülő nő, 1918-1919,
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

ÚJKLASSZICIZMUS ÉS MONUMENTALITÁS

Uitz Béla 1910-es évek második felében készült alkotásai messze állnak a Tett és a Ma úgynevezett forradalmi művészetétől. A fiatal festő, aki ekkor már a Ma társszerkesztője, nem absztrakt teóriák manifesztumainak segítségével fogalmazza meg művészetének lényegét. Minden spekulatív és teoretizáló hajlama ellenére a gyakorlatban inkább intuitív, ösztönös művész maradt. Szorgalmasan látogatta a Szépművészeti Múzeum gyűjteményeit. Kezdetben Tizianót és Velazquezet, majd Grecot, Cézanne-t, Rembrandtot és Michelangelot, sőt Grünewaldot tanulmányozta. Később pedig – amikor az „ifjú művészek” kiállításán végre felfigyelnek művészetére, s az állam, a főváros, valamint a neves gyűjtő, Nemes Marcell vásárolt tőle – végre eljutott Rómába is, ahol mohón Michelangelo és Greco alkotásaira vetette magát. Akárcsak kortársai, Dobrovits Péter, Kmetty János, Nemes Lampérth József ekkor készült festményei, sűrítve olvasztják magukba a múlt és a kísérletező jelen összes eredményét. A klasszikus festészetből meríti kompozícióit, és ehhez társítja a cézannei posztimpresszionizmus erőteljes, egyszerre leegyszerűsített és mégis bonyolult színhasználatát.

SZÍN ÉS FORMA SZINTÉZISE UITZ KORAI FESTÉSZETÉBEN

Uitzot kizárólag formaproblémák foglalkoztatják ebben az időben. Legfőbb célja, hogy monumentális figurái számára ideális kompozíciós sémákat találjon. Kiindulási pontja a klasszikus reneszánsz és az ebből kibontakozó barokk volt, ezen belül is elsősorban Greco művésze. Heves érdeklődése a görög irányába eleinte ösztönös volt, nem is sejtette bámulatának igazi okát, amely éppen a Greco által kedvelt centrális kompozíciós megoldásokban rejlett. Greco azonban csak az impulzust adta számára. Az ott felbukkanó kompozíciós formulákat éveken át tartó kísérletezéssel és munkával tette ön-maga számára használhatóvá. Ez a kompozíciós séma végül egy diagonálisan egymást metsző, kéttengelyes kompozíciós forma lett, mely az Uitz-oeuvre második szakaszának végéig, 1919-ig jellemző maradt. A szín tekintetében Uitz legalább olyan konzekvens, mint formai kérdésekben. A visszafogott színkezelés lényeges kiegészítése a kompozíciónak, mindkettőt ugyanazok a belső, rejtett törvényszerűségek szabályozzák. Tudta, hogy a klasszikus festészet homogén színkezelése ugyanúgy alkalmazhatatlan céljai eléréséhez, mint az impresszionizmus „tarka színvibrációja”. Visszafogott

koloritjával a hideg és a meleg, az ezüst és az aranyszínűk helyes és tökéletes egyensúlyára törekedett, eleven és dinamikus, de harmonikusan egyensúlyozott elosztásban, tökéletesen alárendelve monumentális, embercentrikus formaábrázolásának.

AZ OLVASÓ NŐ JELENTŐSÉGE

Uitz művésze átmenetet képez a Nyolcak stílzáló szándéka, valamint Nemes Lampérth és a magyar kubisták – Galimberti, a fiatal Kmetty – belső feszültségtől telített, drámai konstruktivitása között. A „lánglelkű” fiatal festő tízes évek végén festett képeinek barokk lobogását, monumentalitását a progresszió túli művészet megteremtésének igénye hatja át. Az Olvasó nő Uitz korai főműve, melyet örökérvényű ideák, a klasszikus értékek tisztelete, valamint a kristálytiszt, ellentmondást nem tűrő festői következetesség hívtak életre. Műveltség- és mesterségbeli igényesség tárul elénk a művész e képét látva, melynek felbukkanása ritka jelentős pillanata a magyar művészet történetének.

Kaszás Gábor